

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה, התכנית לניהול ויישוב סכסוכים

מגמות שינוי בחברה החרדית כקבוצת מיעוט בחברה הישראלית
Changing trends among the Ultraorthodox, a minority group in Israeli society

מס' קורס: 172-1-0096
(תשע"ט, סמסטר ב', 2 ש"ש, יום ג' 10-12)

ד"ר תהילה קלעגיי

דוא"ל: ktehila@gmail.com

שעות קבלה: בתאום עם המרצה במייל

תיאור הקורס ומטרותיו

הקורס מיועד לסטודנטים המעוניינים להעמיק את ידיעותיהם בנושא תהליכי שינוי בקרב קבוצות מיעוט בעידן הרב תרבותי. הרעיון המרכזי של הקורס יגע במפגש הקונפליקטואלי בין שני מוקדי כוח משמעותיים בחברות בנות זמננו, קבוצות מיעוט בעלות ערכים שמרניים אל מול תהליכי מודרנה ושינוי. על מנת ליישם את החומרים התיאורטיים שיילמדו בתחילת הקורס, נבחן בהמשך את מיקומה של החברה החרדית בקונטקסט התרבותי, החברתי וההיסטורי הרחב. נכיר את העקרונות המרכזיים של ההשקפה החרדית ואת מנהיגי זרמי היהדות החרדית בישראל לגווינה. כמו כן, נלמד על המגמות, התמורות, והתהליכים שהביאו להתעצבותה במתכונתה הנוכחית כקבוצת מיעוט בחברה הישראלית.

דרישות הקורס

- א. נוכחות חובה והשתתפות פעילה בשיעורים (היעדרות מותרת עד 2 מפגשים בסמסטר)
- ב. הגשת תרגיל (תאריך הגשה והנחיות ימסרו בכיתה)
- ג. בחינה מסכמת (100%)

נושאי השיעור ורשימת הקריאה

חלק א': מושגים כלליים והיבטים תיאורטיים

א. קבוצות מיעוט ופונדמנטליזם

איזנשטדט, ש', תשס"ב, **פונדמנטליזם ומודרניות**, תל אביב: משרד הבטחון. עמודים 95-17 (חובה).

Lazaros- Yafe, H "Contemporary fundamentalism: Judaism, Christianity, Islam", Laurence Silberstein (ed). Jewish fundamentalism in Comparative Perspective. New-York: New – York University Press. 1993. 42-56.

סיון, עי', אלמונד, גי', סקוט, א', 2004, **קנאות דתית מודרנית: יהדות, נצרות, אסלאם, הינדואיזם**, תל אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד. עמודים 107-29 (חובה)

ב. בין "רב מודרנית" ל"רב תרבותית"

יונה, י', שנהב, י', תשס"ה, **רב תרבותיות מהי? על הפוליטיקה של השונות בישראל**, תל אביב: בבל. פרק ראשון (חובה)

יוגב, א', 2001, **"גישות לחינוך ערכי בחברה פלורליסטית"**, בתוך י' עירם, ש' שקולניקוב, י' כהן וא' שכטר (עורכים), **צומת: ערכים וחינוך בחברה הישראלית**. הוצאת לשכת המדענית הראשית, משרד החינוך, עמ': 355-379. (רשות)

סבר, ר', 2001, **בוללים או שוזרים? מסגרת מושגית לבחינת סוגיות של רב תרבותיות**. בתוך: **גדיש**, משרד החינוך, האגף לחינוך מבוגרים, עמ': 7, 45-54. (חובה)

Eisenstadt, S.N. (2000). "Multiple Modernities", **Daedalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences- Multiple Modernities**, Winter 2000, Vol.129, No. 1 pp. 1-30. (חובה)

יעל, תי', **"שני מושגים של רב תרבותיות"**, בתוך: מאוטנר, מ', שגיא, א', שמיר, ר' (עורכים), **רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית**, תל אביב: רמות. עמודים 79-92 (חובה)

חלק ב': יישום תיאורטי על מקרה בוחן בחברה הישראלית

א. החברה החרדית בישראל – מאפיינים וזרמים

מנחם פרידמן, **חברה ודת: האורתודוקסיה הלא-ציונית בארץ-ישראל תרע"ח-תרצ"ו**, ירושלים תשל"ח, עמ' 286-315.

אליעזר, היון, 2018, **הרש"ר הירש – מיתוס חריג בחברת הלומדים החרדית**. המרכז לחקר החברה החרדית, ירושלים.

<https://haredisociety.org/uploads/files/539643109917872176-elieze-hayoun.pdf>

סיון, עי' וקפלן, קי' (עורכים), 2003, **חרדים בישראל: השתלבות בלא טמיעה?** ירושלים: הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר, עמודים 32-55. (רשות)

Benjamin Brown, 2008. "Orthodox Judaism", in: *The Blackwell Companion to Judaism*, pp. 311-333. (רשות)

ב. על חינוך והשכלה גבוהה בחברה החרדית

שוורץ, י', תשנ"ח, **מהפכת חינוך הבנות בדורנו - תולדותיה ופועלה של מרת שרה שנירר**, ירושלים: ספרית ליבוביץ-קעסט.

לופו, יי', 2003, **מפנה בחברה החרדית – הכשרה מקצועית ולימודים אקדמיים**, ירושלים: מכון פלורסהיימר. (רשות)

'אגורא מדיניות', 2014, **תוכנית אב למיפוי החינוך החרדי בישראל, סיכום ותובנות**. לשכת המדען הראשי.
קלעגי, ת', בראון-לבינסון, א', 2017. השתלבות מתבדלת: חרדים אקדמאים במשק הישראלי. ירושלים:
המכון הישראלי לדמוקרטיה. (חובה). <https://www.idi.org.il/books/15789>

ג. תהליכי שינוי בחברה החרדית- היבטים כלכליים חברתיים

שטדלר, נ' 2003. "להתפרנס או לחכות לנס: המלכוד החרדי והשתקפותו ביחסי תורה ועבודה". בתוך: סיון,
ע' וקפלן, ק' (עורכים), חרדים ישראלים: השתלבות בלא טמיעה? (32-55). ירושלים ותל-אביב: מכון ון-ליר
והוצאת הקיבוץ המאוחד. (רשות)

ווגנר, ד', 2015, "אבות אברכים: זהויות ותפקידים במשפחה החרדית בישראל". **חקר החברה החרדית**, כרך
2. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה. (חובה)

רגב, א', 2013. **השכלה ותעסוקה במגזר החרדי**. ירושלים: מכון טאוב. http://taubcenter.org.il/wp-content/files_mf/b1employmentandincomessharedimregev22.pdf
(חובה)

2013. **חרדים לעתיד החברה - ניירות עמדה בנושאי כלכלה וחברה בישראל**, מכון ון ליר בירושלים. (רשות)

ד. החברה הישראלית כ"רב תרבותית" במפגש עם החברה החרדית

גימאל, א' (עורך), 2007, **רב תרבותיות ואתגרי האזרחות הדיפרנציאלית בישראל: שולחן עגול**, תל אביב:
מכון וולטר ליבך לחינוך לדו קיום יהודי וערבי.

הלפרין – קדרי, ר', 2002, **נשים, דת ורב תרבותיות בישראל**, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן,
רמת גן.

ולצר, מ', "אילו זכויות מגיעות לקהילות תרבותיות?", בתוך: נחתומי, א', (עורך), תשס"ג, **רב תרבותיות
במבחן הישראליות**, ירושלים: מאגנס. עמ': 53-61.

טיילור, צ', "הפוליטיקה של ההכרה", בתוך: נחתומי, א', (עורך), תשס"ג, **רב תרבותיות במבחן
הישראליות**, ירושלים: מאגנס. עמ': 21-52.

יונה, י', 2005, **בזכות ההבדל: הפרויקט הרב תרבותי בישראל**, ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד,
עמ': 36-48.

לשם, א', תשס"ד, "ישראל כמדינה רב תרבותית בפתח המאה העשרים ואחת", בתוך: לשם, א', ורואר –
סטריאר, ד' (עורכים), 2003, **שונות תרבותית כאתגר לשירותי אנוש**, ירושלים: הוצאת מאגנס,
האוניברסיטה העברית, עמ': 13-111.

שגיא, א', "מחויבות ערכית וזהות בקיום רב תרבותי", בתוך: נחתומי, א', (עורך), תשס"ג, **רב תרבותיות
במבחן הישראליות**, ירושלים: מאגנס, עמ': 63-79.